

Коркач С.О.

Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»

ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ МУЗЕЮ ЗАПОВІТУ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

У статті розглянуто основні напрямки науково-дослідної роботи Музею Заповіту Т. Г. Шевченка. Наведено конкретні приклади наукової діяльності музею спрямовану на підготовку та видання наукових праць, проведення конференцій, круглих столів, тощо.

Музей Заповіту Т. Г. Шевченка – один із провідних науково-дослідницьких відділів Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» у галузі розвитку музейної справи. Науково-дослідна робота є основою практично всієї діяльності музею і проводиться в широкому діапазоні, що зумовлено специфікою музейного закладу.

Головними завданнями наукової роботи музею є дослідження та наукова обробка музейних реліквій та колекцій, опрацювання тем та матеріалів, пов'язаних з експозиційною роботою, розробкою концепцій та концептуальних рішень, а також класифікація і систематизація музейних матеріалів колекцій, що сприяє розширенню джерельної бази. Завдяки дослідженням музейних співробітників у науковий обіг вводяться нові джерела з різної тематики досліджень. Головна цінність і одночасно складність введення в науковий обіг музейних колекцій полягає в тому, що музейні предмети здебільшого той тип джерел, в яких інформація кодується інакше ніж у звичних для історика писемних джерелах. Тому в результаті широкого використання музейних колекцій у наукових дослідженнях не тільки отримується нова інформація, а й збільшується арсенал методів джерелознавчого аналізу.

Науково-дослідницька робота висвітлюється у наукових концепціях музею, тематико-експозиційних та структурних планах, наукових звітах, каталогах, оглядах фондів колекцій, наукових описах окремих предметів та колекцій, бібліографічних покажчиків пов'язаних із вивченням краю, наукових публікаціях, науково-методичних розробках в галузі краєзнавства та музеєзнавства, у створених виставках тощо.

Наукова новизна дослідження полягає у здійсненні комплексного аналізу спрямованого на отримання нових знань у сфері теорії і практики основних напрямків науково-дослідницької діяльності музею.

Фактичний матеріал дослідження полягає у можливості використання його у музейній практиці та науково-педагогічній роботі, зокрема, при підготовці навчальних курсів з музеєзнавства.

Ключові слова: музей, науково-дослідницька робота, тематика, публікації, Т. Шевченко.

Постановка проблеми. Музейні заклади є унікальним результатом історико-культурних досягнень цивілізаційного розвитку, що виконують специфічні, притаманні лише ним, завдання. У Законі України «Про музеї та музейну справу» від 29.06.95 р. № 249/95-ВР зазначено: «Музей – науково-дослідний та культурно-освітній заклад, створений для вивчення, збереження, використання та популяризації музейних предметів та музейних колекцій з науковою та освітньою метою». І далі: «Основними напрямками діяльності музеїв є науково-дослідна, культурно-освітня діяльність, комплектування музейних зібрань, експозиційна, фондова, видавнича, реставраційна, виставкова, пам'яткоохоронна робота, а також діяльність, пов'язана з науковою атрибу-

цією, експертизою, класифікацією, державною реєстрацією та усіма видами оцінки предметів, які можуть бути визначеними як культурні цінності, з метою включення до Музейного фонду України» [1].

Науково-дослідна робота (або дослідження) за змістом має забезпечувати виконання місії музею. Ця робота спрямована на отримання визначеного в Законі України «Про наукову та науково-технічну діяльність» наукового результату [2].

Конкретними формами наукового результату досліджень музейної інституції є звіти (індивідуальні, діяльності наукової структури, звіти про виконання НДР, звіти про наукові експедиції – археологічні, етнографічні, природничі та ін., звіти про наукові відрядження з метою

розробки тематико-експозиційних планів), опубліковані наукові статті, наукові доповіді, наукові повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічні дослідження, наукові відкриття, наукові довідки, рецензії тощо.

У статті «Національна музейна політика: засади наукової діяльності музейних інституцій» В. Рожков зазначив: «Наукова діяльність музеїв у найширшому розумінні та місце музейних інституцій у системі організації науки в Україні, незважаючи на чималий позитивний досвід ефективної роботи науковців-музейників, залишається сферою для дискусій» [3].

Оскільки питання наукової діяльності музеїв є дискусійним, автор поставив за мету простежити принципи організації науково-дослідної роботи та охарактеризувати основні засади діяльності Музею Заповіту Т. Г. Шевченка.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання вивчення та аналізу основних напрямів та особливостей науково-дослідної роботи музейних закладів України розглядалося у працях В. Бекеватої, С. Бучастої, Т. Митрофанової, В. Рожкова, В. Нестеренко, В. Єрпульової та ін. Науково-дослідна робота Музею Заповіту Т. Г. Шевченка на даний час не має комплексного відображення у науковій літературі. Автором для вирішення поставленої проблеми використано наукові звіти Музею Заповіту Т. Г. Шевченка за 2008–2021 рр.

Метою цієї публікації є висвітлення практичних аспектів наукової діяльності музею.

Виклад основного матеріалу.

Музей Заповіту Т. Г. Шевченка відкритий 18 квітня 2008 року на честь першого виходу «Кобзаря» Т. Г. Шевченка у Санкт-Петербурзі в 1840 р. Ідею створення Музею «Заповіту» Т. Г. Шевченка підтримали творчі спілки України, Комітет з Національної премії України ім. Тараса Шевченка, діячі культури й науки, серед яких – академіки П. Т. Тронько, Б. І. Олійник, М. І. Жулинський [4, ст. 143].

Наукова концепція побудови експозиції Музею Заповіту Т. Г. Шевченка була розроблена Заслуженим працівником культури України, заступником генерального директора НІЕЗ «Переяслав» з наукової роботи Мельник В. П. [4, ст. 143–144]. Як зазначається у концепції музею: «Метою створення Музею Шевченкового «Заповіту» – є відтворення атмосфери оточення старовинного українського історичного міста, будинку, в якому Т. Г. Шевченко пережив високе поетичне піднесення в органічному контексті з українською природою, з усім українським життям, а також

осягнення і відтворення всієї глибини творчості Т. Г. Шевченка переяславського періоду, осмислення української історії, ментальності, традицій» [5, ст. 3].

Групою наукових співробітників заповідника були розроблені та затверджені науково-методичною радою НІЕЗ «Переяслав», протокол № 4 від 1 липня 2005 р., структурний та тематико-експозиційні плани розділів музею. Вони отримали позитивну оцінку, рецензію науково-методичного відділу музеєзнавства Національного музею історії України в особі провідного наукового співробітника С. Івахна та наукового керівника відділу «Хата на Пріорці» Національного музею Т. Шевченка в Києві Н. Наумової [4, ст. 144].

Сьогодні Музей Заповіту Т. Г. Шевченка – один із провідних науково-дослідних відділів Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Науково-дослідна робота є основою діяльності музею і проводиться в широкому діапазоні, що зумовлено специфікою музейного закладу.

Музей Заповіту Т. Г. Шевченка є важливим центром популяризації творчості Великого Кобзаря, його заповітів, виховання молоді на засадах патріотизму.

Наукові співробітники музею популяризуючи творчість Т. Г. Шевченка мають значний досвід роботи та вагомі доробки у науково-дослідній роботі. Головними завданнями наукової роботи музею є дослідження найрізноманітніших питань, пов'язаних з вивченням життя та творчості Тараса Шевченка переяславського періоду, зокрема, дослідження та наукова обробка музейних реліквій і колекцій на шевченківську тематику, опрацювання тем та матеріалів, пов'язаних з експозиційною роботою, розробкою концепцій та концептуальних рішень.

Оскільки експозиція науково-дослідного відділу «Музею Заповіту Т. Г. Шевченка» має три складові: історичну, меморіальну та літературно-художню, наукові співробітники, досліджують матеріали з інших тем, які були використані для написання лекцій, наукових розробок, тематичних екскурсій, підготовки виставок, вдосконалення експозиції.

Уся науково-дослідна робота музею здійснюється за планом, затвердженим науково-методичною радою заповідника.

В основі планування дослідницької роботи лежить створення перспективних планів, розрахованих на декілька років. Робота за таким пла-

ном забезпечує спадкоємність і логічний зв'язок у дослідженнях, перешкоджає необґрунтованій зміні тематики в окремих співробітників і зрештою сприяє зростанню професійної кваліфікації наукових співробітників. Терміни, що відводяться на проведення тих або інших досліджень, залежать від складності теми. Невеликі теми розробляються, як правило, упродовж року, тривалість складніших варіюється в межах двох-п'яти років.

Протягом досліджуваного періоду наукові співробітники Музею Заповіту Т. Г. Шевченка досліджуючи шевченкіану розробили комплексні наукові теми «Переяславський цикл у творчості Т. Г. Шевченка» (2014–2016 рр.), «Шевченкіана в колекції НІЕЗ «Переяслав» (2017–2022р.) – Кухарева Н. М., завідувачка науково-дослідного відділу.

Результатом комплексного дослідження наукових тем Кухаревої Н. М. та Коркач С. О. стала монографія «Багато добрих спогадів я зберіг про старий Переяслав...» (2017 р.). У книзі подано цілісне, систематизоване дослідження про перебування Т. Г. Шевченка на Переяславщині, про його роботу в Археографічній комісії в перший приїзд у серпні 1845 р., про літературну творчість на Переяславщині та періоду заслання, де подаються спогади та описи Переяславщини, йдеться про спілкування й дружбу з переяславським лікарем А. О. Козачковським.

Науково-дослідні теми «Одяг Тараса Григоровича Шевченка: типологія й символіка в інтерпретації образу» (2013–2015 рр.), «Творчість Т. Г. Шевченка: проблеми мотивації та психоемоційної рецепції» (2016–2022 рр.) розробила старший науковий співробітник Павлик Н. М. У 2013 р. науковцем видано монографію «Література Переяславщини. Сучасність».

Дембіцький С. С., старший науковий співробітник, досліджуючи переяславську шевченкіану, розробив комплексні науково-дослідні теми «Пам'ятні місця на Переяславщині, пов'язані з іменем Тараса Шевченка» (2011 р.), «Інтелектуальне безсмертя Т. Г. Шевченка на Переяславщині» (2014–2018 рр.), «Тарас Григорович Шевченко і становлення української нації. ХІХ – поч. 30-х рр. ХХ ст.: Переяславщина» (2019–2023 р.).

Молодшим науковим співробітником Коркач С. О. були розроблені комплексні науково-дослідні теми «Переяславський період роботи Т. Г. Шевченка в Київській археографічній комісії» (2014–2015 рр.) та «Переяславська Шевченкіана. Історіографія» (2016–2020 рр.). Результатом наукових досліджень стала у співавторстві

монографія «Багато добрих спогадів я зберіг про старий Переяслав...» (2017 р.) та підготовлений до друку «Біобібліографічний покажчик: «Переяславська шевченкіана в дослідженнях наукових співробітників Музею Заповіту Т. Г. Шевченка», присвячений 175-ій річниці написання «Заповіту» Т. Г. Шевченка» (2022 р.).

Старший науковий співробітник, кандидат історичних наук Нагайко К. М. розробляє наукову тему «Вплив постаті Т. Г. Шевченка на формування національної ідеї в середовищі Київської Громади (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.)» (2020–2023 рр.).

Протягом досліджуваного періоду науковими співробітниками були досліджені матеріали з інших тем, зокрема, «Освіта та культура Переяславщини у 20–30-х рр. ХХ ст.» (2008 р.), «Окупаційна преса Переяславщини (2009–2010 рр.), «Репресії на Переяславщині у 30-х роках ХХ ст.» (2010–2013 рр.) – Кухарева Н. М.

«Повстання Переяславського полку 1666 року» (2008–2010 рр.), «М. І. Сікорський – видатний музейник та музеєзнавець» (2012–2013 рр.) – Дембіцький С. С. «Плахти. Побутове та обрядове значення (на матеріалах колекції НІЕЗ «Переяслав»)» (2013 р.) – Павлик Н. М.

Вагомим результатом наукової діяльності музею є наукові публікації, виступи на конференціях, семінарах, круглих столах тощо. Проблематика таких розвідок зазвичай тісно пов'язана з профілем музею й ґрунтується на вивченні музейних фондів.

Привертають увагу наукові розвідки, енциклопедичні статті, публіцистичні нариси Н. М. Кухаревої. В її науковому доробку більше сорока праць на шевченківську тематику, у яких аналізуються історичні поеми Т. Шевченка, досліджується період «Переяславської осені Кобзаря». Зокрема, у статті «Твори Т. Г. Шевченка періоду «Петербурзького Переяслава» в історико-літературних залах Музею Заповіту Т. Г. Шевченка» розглядається поема «Тарасова ніч» в історико-літературному контексті та обґрунтовується доцільність її включення до Переяславського циклу літературної творчості поета.

Предметом наукового аналізу статті Н. М. Кухаревої та С. О. Коркач «Переяславський Музей «Заповіту» Т. Г. Шевченка» обрано ідею створення та функціонування Музею Заповіту Т. Г. Шевченка в складі НІЕЗ «Переяслав».

Окремий доробок у системі переяславської шевченкіани становлять праці С. С. Дембіцького, зокрема, стаття «Відзначення 150-річчя з дня

народження Т. Шевченка на Переяславщині», у якій автор розповідає про ряд заходів, що відбувалися на Переяславщині в рамках святкування 150-річчя з дня народження Т. Шевченка.

Н. М. Павлик присвятила низку праць проблемам шевченкознавства, у статті «Концепт «одяг» у творчості Т. Г. Шевченка: комунікація символу й предмета» дослідниця розкрила комунікативні зв'язки символу й предмета в концепті «одяг», задіяного Т. Г. Шевченком у творчій лабораторії. Зробила аналіз ролі одягу в життєвій психорецепції поета, розглянула проблематику вивчення психології творчості Кобзаря.

Нагайко К. М. опублікувала ряд наукових статей, в яких висвітлює зв'язок Т. Шевченка та Київської громади.

Результати науково-дослідної роботи працівники музею оформляють у вигляді нових виставок, розділів експозицій, каталогів, методичних розробок екскурсій, наукового опису експонатів, а також статей, монографій, буклетів тощо.

Видавнича діяльність музеїв є різновидом наукової діяльності, що включає підготовку і видання монографій, збірників наукових праць, каталогів, альбомів, путівників, буклетів, листівок, плакатів, календарів та ін.

Протягом досліджуваного періоду науковими співробітниками були розроблені буклети та каталоги: буклет «Музей Заповіту Т. Г. Шевченка» (2008 р.), автори Мельник В. П., Дембіцький С. С.; буклет «Т. Г. Шевченко і Переяславщина» (2008 р.); комплект листівок: козацьке озброєння, парадна шабля з особистої охорони Б. Хмельницького, козацькі клейноди, сідло козацької старшини, козацьке спорядження, особиста шабля Б. Хмельницького, вітальня будинку А. Козачковського, кімната, в якій Т. Г. Шевченко написав «Заповіт» (2008 р.) автори Кухарева Н. М., Калінович О. І.; буклет «Музей Заповіту Т. Г. Шевченка» (2017 р.) автори Кухарева Н. М., Гайдаєнко І. В., каталог «Колекція авторських робіт Кулик К. К. у зібранні Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» (2018 р.) автор Павлик Н. М.; колективна монографія «Нариси з історії музеїв Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» (2021 р.) автори Кухарева Н. М., Павлик Н. М. [6].

Щорічно працівники відділу беруть активну участь у всеукраїнських, міжнародних науково-практичних та краєзнавчих конференціях. Протягом 2008–2021 рр. наукові співробітники виступили з доповідями на 115-ти конференціях, матеріали яких були опубліковані в наукових збірниках [6].

Протягом досліджуваного періоду на базі НІЕЗ «Переяслав» музеєм було організовано та проведено науковий круглий стіл «Тарас Шевченко і Переяслав» (2008 р.), III Всеукраїнські Шевченківські читання (25 листопада 2008 р.), круглий стіл «Кобзар у серці України» в рамках проведення Переяславської осені Великого Кобзаря та до 150-річчя його пам'яті (9 листопада 2010 р.), круглий стіл «Переяславська осінь Кобзаря» до 170-річчя написання «Заповіту» Т. Шевченка (25 грудня 2015 р.), круглий стіл «Постать Тараса Шевченка як чинник національної консолідації творчої та наукової еліти (до 160-річчя від дня смерті Т. Г. Шевченка)» (11 березня 2021 р.) [6].

Результати науково-дослідної роботи знаходять висвітлення у різних формах, передусім, в організації нових експозицій та виставок.

Виставкова діяльність нашого музею – це цілий спектр різноманітних тематичних виставок. Як правило вони супроводжуються науково-освітніми заходами, науково-практичними конференціями, «круглими столами» тощо, широко висвітлюються в засобах масової інформації.

Музей співпрацює із відомими художниками України та провідними музеями. Завдяки співпраці в виставковому залі музею за досліджуванний період проведено близько 100 різнопланових виставок [6].

Традиційними в музеї є виставки на шевченківську тематику, зокрема, «Шевченкові скарби» (з колекції нині покійного Предстоятеля Української Православної Церкви Блаженнішого Митрополита Володимира), «Шевченко в творах митців (із колекції НІЕЗ «Переяслав»», «Т. Шевченко – художник» (із колекції Національного музею Тараса Шевченка, м. Київ), «Світ старовинних поштівок» (із колекції Шевченківського національного заповідника, м. Канів), «Шевченкіана Івана Марчука», всесвітньовідомого українського художника, члена наукової ради Міжнародної академії сучасного мистецтва, лауреата Національної премії України імені Т. Г. Шевченка, народного художника України (з колекції Шевченківського національного заповідника, м. Канів), «Шевченкіана Івана Іжакевича» (з колекції Національного музею Тараса Шевченка, м. Київ), «Шевченко і Україна» (роботи вихованців єдиної в Київській області дитячої Переяслав-Хмельницької художньої школи) [6].

Наукове проектування експозицій та виставок це складова дослідницької роботи музеїв. Основними етапами науково-дослідної роботи в процесі підготовки експозиції є мета, завдання, тема екс-

позиції. До проектування експозиції залучаються наукові співробітники музею (експозиційники), художник (дизайнер) і реставратори.

Наукове проектування експозиції становить основний зміст експозиційної роботи музею, що включає декілька етапів. На першому етапі формується наукова концепція експозиції, або її науково обґрунтований цілеспрямований задум. На другому етапі розробляється розширена тематико-експозиційна структура. На третьому – складається тематико-експозиційний план. Наукова концепція експозиції в цілісній узагальненій формі розкриває завдання експозиційної роботи та систему основних тем, ідей і проблем, які формують науковий зміст експозиції. Наукові концепції затверджуються науково-методичною радою заповідника.

Протягом досліджуваного періоду в експозиційних залах музеях проводилася часткова реекспозиція:

- зал № 1 написана концепція, структурний, тематико-експозиційний план на тему «Козацько-селянські повстання (Т. Федоровича)» (2010 р.);
- зал № 7 написана концепція, тематико-експозиційний план реекспозиції розділу на тему «Арешт Т. Г. Шевченка в Прохорівці» (2012 р.);
- зал № 8 написана концепція, структурний, тематико-експозиційний план на тему «Заповіти Т. Г. Шевченка» (2010 р.);
- розроблене наукове обґрунтування доповнення експозиції рукописним Литовським статутом розділу II «Переяслав історичний» підтеми 2 «Переяслав литовських часів» (2013 р.) та наукове обґрунтування реекспозиції розділу «Переяслав історичний» теми 5 «Переяславська рада. Історичне значення та наслідки», теми 7 «Переяславщина в другій половині XVII – першій половині XIX ст.» підтеми 2 «Участь Переяславського полку в Північній та Семирічній війнах» (2015 р.). Згідно зі зробленими реекспозиціями були внесені доповнення до тексту екскурсії [6].

Одним із основних напрямків науково-дослідної роботи є науково-фондова робота, яка включає вивчення, науковий опис, експоната та атрибуцію музейних предметів. За досліджуваний період співробітниками музею було розроблено близько 380 науково-уніфікованих паспортів [6].

Висновок. Вся діяльність музею прямо або побічно спирається на наукові дослідження. Без них неможливе успішне комплектування фондів, створення повноцінної експозиції, проведення дієвої культурно-освітньої роботи.

Від інших наукових установ музеї відрізняються і формами публікації результатів своїх досліджень. Ці результати знаходять відображення не тільки в друкованій продукції, а й в науково підібраних і оброблених колекціях, а також в експозиціях і виставках.

Науково-дослідна робота в музеях потребує правильної організації і плануванні, щоб окремі теми узгоджувалися між собою, стаючи ланками єдиного ланцюга проблем, вирішення яких має найважливіше значення для розвитку музею. Музеї координують свою діяльність з іншими музеями і спеціалізованими науковими та навчальними установами. Власні дослідження музеїв відкривають для науки нові джерела і збагачують розробку проблематики профільної науки.

У ході дослідження було описано проведення науково-дослідних робіт у музеї. Насамперед, це організація і проведення власних наукових досліджень, наукове опрацювання музейних предметів, що зберігаються в фондах; проведення музеєзнавчих наукових досліджень із музейної діяльності, а також із проблем побудови і підвищення ефективності музейної експозиції. Безумовно, одним із головних напрямів науково-дослідної роботи в музеях є створення музейної експозиції, її побудова та підвищення ефективності.

Отже, можна зробити висновок, що з дня створення Музею Заповіту Т. Г. Шевченка науково-дослідна робота є важливим складником його діяльності.

Список літератури:

1. Закон України «Про музеї та музейну справу» від 25.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 01.03.2021).
2. Закон України «Про наукову та науково технічну діяльність» від 12.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>. (дата звернення: 01.03.2021).
3. Рожко В. М. Національна музейна політика: засади наукової діяльності музейних інституцій. URL: <http://www.prostir.museum.ua/post/37778>. (дата звернення: 01.03.2021).
4. Кухарева Н. М., Калінович О. І. Музей Заповіту Т. Г. Шевченка в Переяславі (до 195-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка). *Краєзнавство*. 2009. № 1–2. С. 143–144.
5. Наукова концепція Музею Шевченкового Заповіту НІЕЗ «Переяслав». П-Хм. Затверджено науково-методичною радою НІЕЗ «Переяслав», протокол № 4 від 1 липня 2005 р. С. 3.
6. Звіти про роботу науково-дослідного відділу «Музей «Заповіту» Т. Г. Шевченка» 2008–2021 рр.

Korkach S.O. PRACTICAL ASPECT OF RESEARCH WORK TARAS SHEVCHENKO'S WILL MUSEUM

The main directions of research work of the Museum of the Testament of Taras Shevchenko are considered in the article. Specific examples of scientific activities of the museum aimed at the preparation and publication of scientific papers, conferences, round tables, etc. are given.

The Museum of the Testament of Taras Shevchenko is one of the leading research departments of the National Historical and Ethnographic Reserve «Pereyaslav» in the field of museum development. Research work is the basis of almost all museum activities and is carried out in a wide range, due to the specifics of the museum.

The main tasks of the museum's research are research and scientific processing of museum relics and collections, elaboration of themes and materials related to exhibition work, development of concepts and conceptual solutions, as well as classification and systematization of museum collections, which expands the source base. Thanks to the research of museum staff, new sources on various research topics are introduced into scientific circulation. The main value and at the same time the difficulty of introducing museum collections into scientific circulation is that museum objects are mostly the type of sources. Therefore, the widespread use of museum collections in research not only provides new information, but also increases the arsenal of methods of source analysis. Research work is covered in the scientific concepts of the museum, thematic and structural plans, scientific reports, catalogs, reviews of stock collections, scientific descriptions of individual items and collections, bibliographic indexes related to the study of the region, scientific publications, scientific and methodological developments in branches of local lore and museum studies, in created exhibitions, etc.

The scientific novelty of the study is a comprehensive analysis aimed at gaining new knowledge in the field of theory and practice of the main areas of research activities of the museum.

The actual material of the research is the possibility of its use in museum practice and scientific and pedagogical work, in particular, in the preparation of training courses in museum studies.

Key words: museum, research work, topics, publications, T. Shevchenko.